

Iulian-Cătălin NECHIFOR

AGRICULTURA ROMÂNIEI (1958-1968)

Agricultura României a cunoscut cele mai semnificative schimbări dintre toate ramurile economiei românești, datorită procesului de colectivizare declanșat de comuniștii români cât și faptului că majoritatea populației locuia, la începutul anilor '60, în mediul rural, făcând acest proces mai dificil de îndeplinit. Deceniul șapte surprinde liderii comuniști români concentrați în definitivarea colectivizării, care nu progresase semnificativ în anii '50 tocmai datorită opoziției înverșunate a țărănimii. Drept consecință, rezultatele colectivizării în 1960 erau modeste, marea parte a proprietății agrare aflându-se, în continuare, în posesia țăranilor. În aceste condiții, presiunea statului asupra mediului rural a sporit semnificativ determinând, în cele din urmă, încheierea colectivizării în 1962. Autoritățile s-au concentrat apoi spre modernizarea agriculturii, prin mecanizarea sa, însă eforturile în această direcție nu au adus rezultatele scontate.

Sfârșitul colectivizării

Agricultura a rămas pentru o perioadă importantă de timp principala ramură economică, influențând semnificativ tentativa de modernizare a României comuniste. Încercările de modernizare ale agriculturii, întreprinse de liderii comuniști români, au avut drept model organizarea acesteia din Uniunea Sovietică, constând în centralizarea procesului de producție în care statul deținea în proprietatea sa totalitatea terenului arabil și inventarul agricol necesar prelucrării pământului, țăranii fiind angajați în cadrul fermelor aflate în proprietatea sa.

Scăderea ritmului colectivizării din perioada 1954-1958 a avut drept cauze tocmai dificultățile interne cât și noul context extern. Efectele negative ale colectivizării din anii '50 se resimțeau la debutul anilor '60. În acest interval se constituiseră puține gospodării colective de stat datorită rezistenței țăranilor. Formele colective de stat înființate aveau dificultăți în menținerea unei productivități ridicate datorită lipsei inventarului agricol mecanizat cât și planificării defectuoase prin impunerea unor indicatori de plan ce nu puteau fi atinși. În aceste condiții, pentru a atrage țăranii în cadrul formelor colective de proprietate, liderii comuniști au permis înființarea de societăți colective în care statul nu era proprietar, având la bază „liberul” consimțământ al țăranilor, cunoscute sub numele de întovărășiri. Pe plan extern, majoritatea statelor comuniste se confruntau cu probleme similare cu ale României fiind obligate să-și revizuiască politica agricolă. Schimbarea opticii asupra procesului de colectivizare din statele socialiste a permis României scăderea ritmului de impunere a structurilor de stat în agricultură.

Primele semne ale intenției liderilor români de reluare a colectivizării au apărut la începutul anului 1956. În ianuarie, într-o ședință condusă de Alexandru Moghioroș, la care au mai participat Nicolae Ceaușescu, Emil Bodnăraș și Iosif Chișinevschi, s-a discutat reorganizarea Ministerului Agriculturii prin înființarea unui minister separat al G.A.S. și al altuia al Silviculturii. La 10 aprilie, în ședința Biroului Politic, s-a hotărât crearea unui colectiv condus de Gheorghe Gheorghiu-Dej cu scopul pregătirii unui material vizând transformarea completă a agriculturii¹.

La baza concluziilor materialului au stat o serie de observații efectuate asupra colectivizării din diferite regiuni. Un asemenea exemplu îl reprezenta Maramureșul, unde liderii comuniști erau decisi să introducă colectivizarea cu orice preț. La începutul anului 1956 numai 26,9% din suprafața

¹ Marius Oprea, „Transformarea socialistă a agriculturii”: asaltul final, 1953-1962, în *Țărănimea și puterea: procesul de colectivizare a agriculturii în România: 1949-1962*, editori Dorin Dobrinu, Constantin Iordachi, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 90; Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română: 1948-1950 transformări instituționale*, Editura Bic All, București, 2005, p. 483.

totală a regiunii era colectivizată. În zonă fuseseră înființate 77 de G.A.C. cu 6.825 familii, pe lângă acestea funcționând alte 93 de asociații simple, dar cu o suprafață de teren dublă². Pentru a mări ritmul colectivizării, autoritățile au înființat în primele trei luni ale anului 1956, 15 G.A.C. și 72 de întovărășiri, semn al deciziei irevocabile. Totuși, se considera la nivel central că ritmul creării de forme de proprietate socialistă în agricultură era sub potențialul regiunii, deoarece mulți dintre țărani ce aderaseră aduceau cu ei pământ puțin. Aceiași observație s-a menținut și în anul 1957, când din cele 164.069 familii doar 5,3% intraseră în G.A.C. și 15,6% în întovărășiri. Mai mult, planul colectivizării pe 1957 nu a fost realizat decât în proporție de 35%³.

Același efort era observabil și în regiunea Crișana, unde evenimentele au avut un curs asemănător cu cele din Maramureș. Se observa creșterea numărului de G.A.S. înființate începând cu 1956 comparativ cu perioada 1953-1955. Numărul total al formelor de organizare cooperativiste din regiune a crescut de la 307 în 1955 la 435 în 1956⁴. În regiunea București procesul de colectivizare a cunoscut o accelerare în 1957, la finele anului aproximativ jumătate din suprafața arabilă fiind în proprietatea unui tip de formă colectivistă⁵.

Un caz special l-a reprezentat regiunea Dobrogea, prima colectivizată integral din România. Cauzele colectivizării rapide au constat în calitatea solului din zonă cât și a reliefului. Datorită slabei populări, țărani aveau în posesie terenuri mai mari de pământ comparativ cu celelalte regiuni istorice ale României. Acest fapt a constituit un dezavantaj, cotele impuse calculându-se pe suprafața deținută și nu pe cantitatea de produse obținută. Astfel, aderarea masivă a țăranilor din Dobrogea este explicată de imposibilitatea lor de a satisface obligațiile impuse de stat. Mai mult, zona a fost tratată ca un experiment de autorități, permițând mobilizarea unei întregi armate de activiști de partid. O altă explicație a rapidității colectivizării constă în existența a doi factori represivi: lagărele de muncă forțată din jurul Canalului Dunăre-Marea Neagră și bazele trupelor sovietice staționate în țară. La începutul anului 1957 Dobrogea se afla în fruntea regiunilor colectivizate cu 69,4% suprafață trecută în proprietatea statului⁶. Intensificarea colectivizării a dat roade imediat, în iulie 1957 Comitetul Regional de Partid Dobrogea anunțând încheierea cu succes colectivizării. Anunțul a arătat liderilor comuniști posibilitatea definitivării colectivizării, motivându-i pentru măsurile ulterioare.

Pentru încurajarea țăranilor să adere la formele de stat de organizare a agriculturii, s-a luat decizia desființării cotelor. Hotărârea, adoptată în 1957, prevedea anularea cotelor obligatorii⁷, urmărindu-se, la nivel propagandistic, creșterea nivelului de trai al țăranilor. Sistemul cotelor, introdus pentru a putea asigura plata de statul român a obligațiilor financiare față de Uniunea Sovietică, reglementate prin Tratatul de Pace din 1947, nu mai era necesar. El a fost înlocuit cu sistemul contractelor libere ale țăranilor⁸, deoarece majoritatea produselor alimentare era asigurată de gospodăriile familiare și nu de sectorul de stat aflat în expansiune. Planificatorii economici recunoșteau dificultățile majore cu care se confruntau formele de organizare de stat, fiind un semn grav privitor la randamentul lor.

Plenara Comitetului Central din 26-28 noiembrie 1958 a reprezentat începutul ultimei etape a colectivizării, marcată prin intensificarea ritmului impunerii structurilor socialiste în agricultură. Accelerarea colectivizării s-a suprapus cu debutul celui de-al doilea val al industrializării. Explicația declanșării concomitente a celor două acțiuni consta în tratarea agriculturii ca o potențială piață de desfacere pentru o parte din produsele industriale, iar pe de altă parte, aceasta putea asigura, în condițiile unei centralizări eficiente, resurse de materii prime industriei ușoare. În al doilea rând, autoritățile considerau că lipsa de productivitate a agriculturii se datora slabei mecanizări. Se spera că, odată cu dezvoltarea capacităților industriale, această deficiență să se rezolve. Suplinirea numărului redus de mașini agricole, determinând menținerea unei productivități scăzute, s-a făcut prin introducerea unor forme de muncă voluntară, cum ar fi munca patriotică sau întreceri patriotice între

² Viorel Rusu, *Aspecte ale colectivizării în Regiunea Maramureș reflectate în documente de partid (1954-1962)*, în *Anii 1954-1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, edit. Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2000 (în continuare: *Anii 1954-1960...*), p. 243.

³ *Ibidem*, p. 246.

⁴ Augustin Țărău, *Dimensiunile procesului de colectivizare a agriculturii în Crișana*, în *Anii 1961-1972...*, p. 199.

⁵ Ion Bălan, *Procesul de colectivizare în regiunea București 1954-1960*, în *Anii 1954-1960...*, p. 276.

⁶ Dorin Dobrinu, *Încheierea colectivizării în România. Ultimul asalt împotriva țăranimii*, în *Anii 1961-1972: țările Europei de Est între speranțele reformei și realitatea stagnării*, edit. Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2001, p. 192.

⁷ *Decret privind desființarea cotelor obligatorii la produsele agricole vegetale și la lapte, stabilite prin decretul nr.64/1955 și decretul 54/1953*, în *Buletinul Oficial*, 4, 3, 21 ianuarie 1957.

⁸ Lavinia Betea, *Alexandru Bărlădeanu despre Dej. Ceaușescu și Iliescu*, Edit. Evenimentul Românesc, București, 1997, p. 111

diferite cooperative agricole⁹. În cadrul lor, țărani nu erau retribuiți pentru efortul depus, reușindu-se cu greu atingerea planurilor de producție propuse, un rol important în funcționarea acestui mecanism revenind agitatorilor și brigăzilor special constituite. O altă problemă nesoluționată a constat în ridicarea majorității construcțiilor de stat din materiale perisabile, nerezistente în timp. Performanța scăzută a unităților agricole de stat se mai explica și prin menținerea la conducerea lor a unor persoane fără studii de specialitate sau experiență agricolă, recrutate numai pe criterii politice¹⁰.

Intensificarea colectivizării s-a suprapus cu proteste ale țăranilor nemulțumiți de pierderea proprietății asupra pământului. Primele revolte înregistrate împotriva reprezentanților partidului s-au declanșat începând cu 1957. Spirala violenței a fost încurajată și de autorități, care prin intermediul aplicării articolului 209 din Codul Penal, au transformat instanțele de judecată în mecanisme de eliminare a ultimelor centre de opoziție din lumea rurală¹¹.

Cauzele rezistenței violente a țăranilor se datorau abuzurilor comise de activiștii de partid însărcinați cu impunerea colectivizării. În multe sate au fost regizate adunări țărănești în urma cărora întovăririle se transformau în unități de stat fără acordul real al membrilor lor. Deveniți membri ai G.A.C.-urilor, țăranii erau obligați să predea inventarul tehnic acestora, decizie stârnind multe proteste.

Cea mai cunoscută revoltă a fost cea din localitățile Vadu Roșca și Nănești din județul Vrancea. Protestul țăranilor s-a declanșat la începutul lunii decembrie datorită refuzului acceptării colectivizării. Țăranii au păzit satul, fugărind toți reprezentanții autorităților ce încercaseră să discute cu ei. Evenimentele s-au inflammat la 3 decembrie când o mașină cu activiști de partid a încercat să treacă de bariera țăranilor. În fața opoziției acestora, unul dintre pasagerii mașinii a scos un pistol amenințând localnicii. Gestul nu a făcut decât ca nemulțumirile și determinarea țăranilor să crească. A doua zi la fața locului a fost trimis Nicolae Ceaușescu care a rezolvat situația prin ordonarea deschiderii focului asupra răsculaților. Ceea ce lăsaseră în urmă trupele de Securitate era de neconceput pentru localnici cât și pentru procurorii veniți să ancheteze cazul: șapte oameni fuseseră uciși și 27 răniți. În timpul verificărilor ulterioare au mai fost uciși cu sânge rece alți doi săteni ce încercaseră să protejeze satul¹². Represiunea a fost cruntă asupra celor arestați de organele de Securitate. Cei peste 100 de țărani încarcerați au fost transportați cu dube vopsite în exterior ca mașini ce aduceau pâine și lapte pentru a nu extinde flacăra răscoalei în satele din jur. Un exemplu al brutalității folosite l-a reprezentat recunoașterea de unul dintre inițiatorii revoltei că avea acasă un tun.

Răscoalele au continuat cu virulență și în 1958, ele cuprinzând sate din regiunea Galați la Măcin, Pisica, Hângulești, Luncavița, Vânători, actualul județ Tulcea la Isaccea, Mureș la Gănești, Gorj la Măceșul de Jos, Gura Jiului și Brașov la Sântămăria¹³. Răscoalele țărănești din 1959 au fost mai virulente, extinzându-se pe o arie mai mare comparativ cu anul precedent. Explicația fenomenului rezidă în asaltul mai violent și mai bine organizat al autorităților asupra mediului rural. Principalele focare de rezistență ale țăranimii s-au localizat în regiunea Oltenia la Vădaia, Vânu Mare, în Bacău la Deleni, în Dolj la Giubaga, Cioroiși și Băilești, în Galați la Satu Nou, în Mehedinți la Ciuperceeni Noi, Calafat, în Olt la Dăbuleni și în Cluj la Cuceu¹⁴. Aria răscoalelor din 1960 s-a restrâns semnificativ, semn al impunerii autorității comuniste asupra mediului rural.

Au existat și alte modalități de obligare a țăranilor pentru a intra în gospodăriile colective de stat, una dintre ele constând în șantajarea familiilor. Muncitorii ai căror părinți nu aderaseră la gospodării erau amenințați cu concedierea în cazul în care nu reușeau să-și convingă părinții să facă acest pas. Un tratament asemănător era făcut și asupra muncitorilor având teren arabil în proprietate. De asemenea, copii țăranilor necolectiviți erau amenințați cu exmatricularea din școli sau din universități. Astfel, multe dintre familiile țărănești ce au aderat la formele colectiviste de stat au fost determinate tocmai de presiunile făcute asupra propriilor membri.

În 1960, cu ocazia desfășurării Congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, elita comunistă română nu era mulțumită de ritmul colectivizării din agricultură. S-a decis continuarea și intensificarea colectivizării în dorința definitivării impunerii controlului asupra mediului rural. Țintele

⁹ Arhivele Naționale Botoșani, Fond Sfântul Popular Raional Botoșani, secția organizatorică. Ds. 6/1960, f. 363.

¹⁰ *Ibidem*, Ds. 1/1960, ff. 14-18.

¹¹ Claudiu Degeratu, Octavian Roske, *Colectivizarea agriculturii. Modelul sovietic: Drumul belșugului*, în *Arhivele Totalitarismului*, 2, 3, 1994.

¹² Cicerone Ioanțoiu, *Subjugarea țăranimii. Revolta din comuna Vadu Roșca. în Anii 1954-1960...*, pp. 310-312.

¹³ Dorin Dobrinu, *Colectivizarea și răscoalele țărănești*, în *Școala Memoriei 2004: Sighet, 5-13 iulie 2004*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2004, p. 71.

¹⁴ *Ibidem*.

economice precizate de Congres urmăreau creșterea producției globale a agriculturii cu 80% și mărirea cantității de cereale recoltate. În rândul acestora urma a domina cultura porumbului cu 54% din producție¹⁵.

Anul 1960 a adus clarificări privind modul de desfășurare a colectivizării, impunându-se o serie de condiții. Una dintre ele prevedea că în zonele de munte unde pământul arabil nu era suficient pentru întemeierea unui G.A.C. să se renunțe la colectivizare. O a doua prevedere inclusă explicit ca normă de respectare a colectivizării consta în interzicerea folosirii forței ca modalitate de convingere a țăranilor pentru a intra în G.A.C. De asemenea, se interzicea folosirea altor forme de constrângere ca nerepartizarea de pășuni sau furaje sau interzicerea participării la diferite târguri cu specific agricol¹⁶. În ciuda includerii lor într-un document oficial, țăranii necolectiviizați au fost șicanați în continuare de autoritățile locale și obligați, în cele din urmă, să adere la G.A.C.-uri.

Și instituțiile de stat din agricultură primeau limitări cu scopul realizării în timp a unor complexe agricole moderne. În acest sens, se interzicea transformarea pășunilor sau izlazurilor comunale în terenuri arabile și conducerile lor erau obligate să permită și accesul animalelor persoanelor private. În zonele unde era posibilă dezvoltarea zootehniei, se recomanda conducerilor G.A.C. să achiziționeze animale de rasă care în timp să le înlocuiască pe cele luate de la țărani. Pentru îndeplinirea obiectivului, statul se angaja să acorde credite cu dobânzi mici pe termen lung, dar impunea ca grajdurile să fie construite din fondurile proprii¹⁷. Expunerea acestui plan arata că la nivelurile decizionale ale partidului exista un interes pentru modernizarea reală a agriculturii. Nerealizarea acesteia se datora realităților de pe teren, multe din G.A.C.-uri neavând resursele proprii necesare sau incapacității unor directori, lipsiți de inițiativă.

Pe linia Congresului al III-lea s-a înscris și Plenara C.C. al P.M.R. din 30 iunie-1 iulie 1961 unde s-a decis creșterea ritmului colectivizării în lumea rurală¹⁸ arătând nerăbdarea liderilor comuniști de a încheia acest proces. Autoritățile române au perseverat în efortul de colectivizare datorită condițiilor specifice anilor '60: România reușise să se elibereze de trupele sovietice în 1958 și trebuia să demonstreze că era capabilă să implementeze modelul socialist. Acest lucru nu era atât de dificil, atâta vreme cât elita politică de la București era adepta stalinismului sovietic. Însă un alt calcul urmărit de liderii români viza plecarea numeroșilor consilieri sovietici răspândiți în toate structurile decizionale de la București. Singura cale de a scăpa de controlul moscovit era promovarea unei politici de supunere excesivă față de Uniunea Sovietică prin preluarea modelului economic al acesteia¹⁹.

În susținerea încheierii procesului de colectivizare, organele de stat au desfășurat o campanie asiduă în presa vremii. Această propagandă o întâlnim și în oficiosul comunist al vremii, *Scântea*. În niciun număr al ziarului din perioada 1961-1962 nu lipsesc îndemnul la colectivizare, la „progresul” în agricultură și la creșterea nivelului de trai al clasei muncitoare de la sate. Ziarele abundau cu portrete ale țăranilor bucuroși ce acceptaseră colectivizarea. Se făceau zilnic raportări cu privire la încheierea colectivizării în diferite regiuni ale țării cum ar fi Iași²⁰, Suceava²¹, Crișana²² etc. Alături de propaganda din mass-media s-au realizat numeroase piese de teatru având ca temă colectivizarea din care reieșea că Partidul reprezenta Adevărul. O parte dintre scriitorii au contribuit la acest efort prin redactarea unor romane zugrăvind viața de la țară, conform normelor partidului. Printre ei s-au remarcat Zaharia Stancu, Marin Preda și Titus Popovici. În toate operele din această categorie se regăsea lupta de clasă desfășurată în mediul rural încheiată desigur cu victoria binelui, a comunismului.

Pe fondul propagandei asidue dusă de regimul comunist s-a desfășurat ședința C.C. al P.M.R. din 23-25 aprilie 1962, care aprecia în comunicatul oficial că „încheierea cu mult înaintea termenului fixat de Congresul al III-lea al P.M.R. a colectivizării a fost apreciată ca o mare victorie a partidului și întregului popor”²³. Gheorghe Gheorghiu-Dej afirmă în raportul său prezentat Marii

¹⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare: A.N.I.C.), Fond C.C. al P.C.R., secția economică, Ds.10/1960, f. 11.

¹⁶ Idem, Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie, Ds. 22/1960, f. 2.

¹⁷ *Ibidem*, f. 3.

¹⁸ Gheorghe Surpat, *România în anii socialismului, 1948-1968*, Editura Politică, București 1980, p.101.

¹⁹ Lucian Boia, *Miturile comunismului românesc*, Editura Nemira, București, 1998, p. 173.

²⁰ *Scântea*, 31, 5468, 15 martie 1962.

²¹ *Ibidem*, 31, 5471, 18 martie 1962.

²² *Ibidem*, 31, 5466, 31 martie 1962.

²³ *Comunicatul ședinței C.C. Al P.M.R. din zilele de 23-25 aprilie 1962*, în *Scântea*, 31, 5510, 26 aprilie 1962.

Adunări Naționale că prin încheierea colectivizării s-a eliminat cel mai mare dușman al socialismului la sate reprezentat de chiaburi:

„politica consecventă de întărire a alianței cu țărănimea săracă și mijloacă a dus la crearea și dezvoltarea sectorului socialist în agricultură. Față de chiaburime, partidul a adoptat politica de îngrădire care a dus la micșorarea treptată a puterii ei economice, îngustarea sferei de exploatare și la lichidarea ei ca clasă.”²⁴

Prin recunoașterea promovării politicii de discriminare în mediul rural, liderul român reafirma esența procesului de colectivizare. Autoritățile comuniste au urmărit nu numai modernizarea agriculturii, ci și impunerea controlului asupra lumii satelor. Acesta se putea implementa numai prin eliminarea țăranilor înstăriți, neașași de ideea renunțării la proprietatea lor asupra bunurilor materiale și a pământului. Conducătorul român arăta astfel că politica statului în privința evoluției agriculturii era de esență stalinistă urmărind decapitarea liberei inițiative în lumea satelor. Colectivizarea făcea ca România să se înscrie pe linia politică a Uniunii Sovietice, puterea de la București respectând angajamentele politice luate. Încheierea colectivizării agriculturii a fost o problemă de prestigiu a conducătorilor români în cadrul C.A.E.R. Colectivizarea în România a fost de lungă durată, de 14 ani, ceea ce arată că autoritățile au avut de înfrânt o rezistență puternică din partea țăranilor deposedați de propriile proprietăți.

În țările socialiste cooperativele agricole au avut mai multe modele teoretice de organizare a producției și de remunerare. Fiecare stat socialist a preluat un model în funcție de tradiția sa și de obiectivele urmărite. Existau patru modele de organizare principale: 1) țăranul rămânea proprietar al pământului său și al mijloacelor sale de producție, iar cooperativa îi pune la dispoziție mașini și îi plătea o cotă din venitul cooperativei; 2) în aceleași condiții, cota depindea în mod unic de valoarea pământului fiecăruia, indiferent de venitul cooperativei; 3) nu se mai plătea cota, iar venitul se împărțea între membri în mod egal, totuși, ei rămânând proprietari, putându-se retrage; 4) pământul și mijloacele de producție deveneau proprietate colectivă și țăranului îi era imposibil să se retragă²⁵. Primele trei modele ale colectivizării mențineau proprietatea țăranilor asupra pământului, diferența dintre ele constând în modalitățile de remunerare a membrilor. Al patrulea model de colectivizare consta în confiscarea proprietății țăranilor deveniți automat membri ai cooperativelor de producție, rămânând la discreția statului proprietar care le repartiza loturi spre exploatare. Componenta gospodăriilor era „voluntară” cu un aspect democratic, fiind administrate de adunări generale ce alegeau consiliile de administrație. Alături de gospodăria erau înființate S.M.A.-uri (stații de mașini agricole), întreprinderi de stat, limitând libertatea de acțiune a acestora. Dintre cele patru modele ale colectivizării, în România a fost aplicat ultimul. Țăranii au devenit din proprietari de terenuri agricole, simpli angajați ai cooperativelor, fiind lăsați la mila acestora în ceea ce privea remunerarea.

Colectivizarea agriculturii românești nu a reușit să reducă ecartul existent față de celelalte state est-europene, manifestându-se un grad ridicat de înapoiere. Dintre aceste state, România se afla pe locul al treilea în ceea ce privea suprafețele agricole, fiind depășită la acest capitol de Uniunea Sovietică și de Polonia. Însă Polonia a stopat, din 1956, politica de colectivizare, sesizând ineficiența formelor colective de proprietate ale statului. Ungaria, la rândul ei, a promovat în 1965 o politică agricolă încurajând inițiativa privată și acordând o largă autonomie colhozurilor cu efecte în creșterea veniturilor țăranilor²⁶. Rezultatele slabe obținute de agricultura românească se explicau prin lipsa coordonării eficiente la nivelul central prin intermediul planului de producție. Sistemul de planificare era rigid și în multe cazuri irațional, unele gospodării din regiunile deluroase și montane primind sarcini de plan la plante (cartofi, floarea soarelui) care nu se puteau dezvolta în condițiile climatice ale acestor zone²⁷.

Colectivizarea a determinat schimbarea statutului proprietății în România. Astfel, a avut loc un transfer masiv de proprietate dinspre pătura țăranimii spre stat. Ca rezultat al colectivizării, statul deținea în 1956, în lumina surselor oficiale, 34,7% din suprafața agricolă²⁸. În vederea încheierii

²⁴ Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Raport cu privire la încheierea colectivizării și reorganizării conducerii partidului*, în *Scănteia*, 31.5512, 28 aprilie 1962.

²⁵ Lucian Boia, *op. cit.*, p. 169.

²⁶ Jean-Francois Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Editura Polirom, Iași, 1998, p.150.

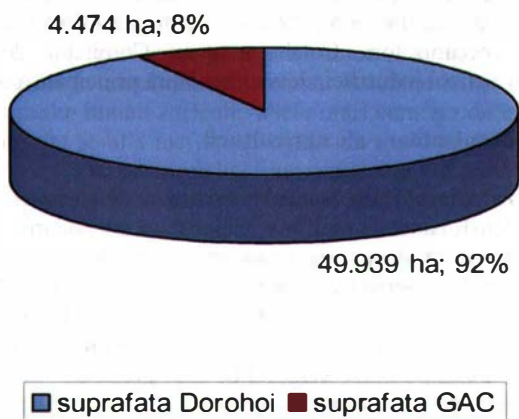
²⁷ A.N.I.C., Fond Miron Constantinescu, Ds. 24/1970, f. 4. Printre zonele care au primit astfel de sarcini se enumerau Neamț, Bacău, Suceava.

²⁸ *Dezvoltarea economică a României, 1944-1964*. Ed. Academiei R.P.R., București, 1965, p. 63.

colectivizării, în 1959 autoritățile române luau o decizie prin care limitau suprafețele muncite de familiile țărănești²⁹. Măsura era îndreptată în special împotriva familiilor țărănești care dețineau, în continuare, suprafețe agricole mari și care refuzau să se integreze în fermele de stat, considerate chiaburești, muncitorilor și funcționarilor ce lucrau la oraș dar care dețineau pământ. În decret se specifica că arenda era considerată ilegală, o exploatare a omului de către om, iar terenurile celor ce aveau erau trecute în proprietatea gospodăriilor colective „pentru a asigura cultivarea suprafeței de pământ”³⁰. Exploatarea omului de către om era înlocuită de exploatarea omului socialist a omului ce refuza să fie de acord cu doctrina care-i confiscă proprietatea. Aplicarea principiului comunist se materializa prin preluarea de gospodăriile agricole a noilor terenuri fără obligația despăgubirii vechilor posesori. Opozanții aplicării decretului au fost puși sub urmărire penală, fiind considerați instigatori riscând pedepse grave conform Codului Penal³¹. Prin același decret, se prevedeau pedepse aspre la adresa chiaburilor, considerați clasă exploatoare în agricultură, un fel de kulaci ai anilor '30 din Uniunea Sovietică. O familie putea reține o suprafață de pământ pe care o putea lucra fără ajutorul altor țărani, singurii exceptați de la această prevedere fiind oamenii bolnavi, minorii și bătrânii care puteau lucra pământul în parte. În perioada următoare, datorită creșterii controlului comunist în lumea satului, cea mai mare parte a chiaburilor a fost încadrată în gospodăriile agricole, cu toate drepturile și obligațiile prevăzute în statutul acestora.

Cu ocazia desfășurării lucrărilor Congresului al III-lea al P.M.R. din 1960, conducerea de partid constata că 81% din suprafața agricolă se afla în posesia sectorului de stat³², demonstrând accelerarea ritmului colectivizării. Cifrele prezentate cu această ocazie de liderii comuniști nu reflectau realitatea din teritoriu. De pildă, în raionul Dorohoi suprafața totală a G.A.S. reprezenta 4.474 ha teren arabil³³. În raport cu suprafața arabilă a raionului de 49.939 ha³⁴, suprafața colectivizată reprezenta 8% din aceasta.

Suprafata colectivizata in raionul Dorohoi (1960)

²⁹ Decret pentru lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării conținutului și nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste. în *Buletinul Oficial*, 8, 10, 30 martie 1959.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² Gheorghe Surpat, *Op. cit.* p. 101.

³³ Arhivele Naționale Botoșani, Fond Sfat Popular Raional Dorohoi, secția planificare, Ds. 8/1960, f. 8.

³⁴ *Ibidem*, f. 7.

O situație asemănătoare regăsim în 1960 și în Botoșani, unde fermele colective de stat dețineau 17% din suprafața arabilă a raionului³⁵. Trebuie subliniat faptul că 85,5% din suprafața colectivizată era reprezentată de întovărășiri transformate ulterior în G.A.C. - uri. Una din explicațiile realizărilor modeste privind implementarea colectivizării consta în poziționarea periferică a celor două raioane, presiunea impusă nefiind foarte mare. O a doua explicație ar fi lipsa resurselor financiare necesare înființării noilor gospodării, mulți dintre directori plângându-se de acest lucru.

Datele arată că în teritoriu colectivizarea nu decurgea conform indicativelor primite de la București. În consecință, autoritățile locale au recurs la presiuni la adresa țăranilor pentru ai obliga să se înscrie în cadrul cooperativelor de stat. În acest sens, a fost încălcat „liberul consimțământ”, fiind întocmite cereri fictive de înscriere care umflau cifrele trimise la centru. Pe de altă parte, o serie din terenuri au fost preluate abuziv de S.M.A.-uri, complicând și mai mult situația proprietății în mediul rural. Totuși, conform datelor oficiale, în urma procesului de colectivizare inițiat de stat, în circa 14 ani raportul dintre suprafața agricolă aflată în proprietatea țăranilor și cea a statului s-a inversat. La sfârșitul colectivizării statul avea în proprietatea sa 96% din suprafața arabilă a țării, nefiind colectivizate zonele montane care nu ar fi permis obținerea de rezultate economice. Acest procent este la rândul său relativ, neputându-se verifica corectitudinea sa. Mulți țărani, când intrau în G.A.C. declarau mai puțin pământ, creându-se posibilitatea transmiterii de date false de autoritățile locale. Apoi, în multe cazuri era raportată drept colectivizată suprafața întregului sat, nefiind scăzute terenurile rămase țăranilor. Aceste elemente fac dificilă stabilirea precisă a suprafeței colectivizate și implicit verificarea procentului enunțat de liderii de la București. Indiferent însă de valoarea sa, în urma colectivizării s-a produs o schimbare radicală a modului de existență, a obținerii mijloacelor de subsistență³⁶ pentru țărani. Aceștia au părăsit satele natale și s-au îndreptat spre oraș, constituind o forță de muncă ieftină, dispusă să susțină efortul de industrializare al țării. În același timp, aceștia au creat în centrele urbane probleme de habitat și s-a început extinderea orașelor prin construcția de locuințe de o calitate îndoielnică.

Administrarea noilor proprietăți se făcea prin intermediul organelor centrale care planificau resursele și mijloacele de producție. Lua naștere în 1962 Consiliul Superior al Agriculturii, subordonat Consiliului de Miniștri³⁷. Consiliul Superior al Agriculturii colabora cu Comitetul de Stat al Planificării în problemele elaborării planului de stat pe ansamblul întregii economii naționale. Dispozițiile sale erau obligatorii pentru întreaga agricultură, consiliul cuprinzând până la 1.000 de membri din cadrele cele mai calificate reprezentate de ingineri agronomi, ingineri zootehniști, medici veterinari și ingineri mecanizatori. Colaborarea cu Comitetul de Stat al Planificării indica subordonarea sectorului agricol industriei, devenită ramura principală a economiei.

Tentative modernizatoare ale agriculturii

După încheierea colectivizării, autoritățile comuniste au intensificat efortul de mecanizare a agriculturii. Între 1959-1961, când s-au înființat majoritatea gospodăriilor, inventarul tehnic al acestora se reducea la mijloacele de producție ale țăranilor membri la care era folosită tracțiunea animală. Principalele utilaje aflate în proprietatea gospodăriilor erau prașitorile, plugurile și semănătorile³⁸, păstrându-se un grad ridicat de folosire a muncii manuale. Țăranii întrebuițau, în majoritatea cazurilor, unelte rudimentare de prelucrare a pământului. Înainte de 1958 pe întregul țării, un țăran prășea 0,15 hectare pe zi, însă în unele zone suprafețele prelucrate în această manieră erau mult mai mari. După 1958 suprafața prelucrată prin muncă manuală s-a redus la 0,09 hectare menținându-se premisele enumerate mai sus³⁹. Cantitatea de porumb foi care-i revenea unui țăran de recoltat era înainte de 1958 de 400 kg, după 1958 ajungând până la 800 kg. Statistic, veniturile bănești ale muncitorilor agricoli au crescut în intervalul 1956-1963 de două ori⁴⁰, însă mărirea a avut loc concomitent cu sporirea suprafeței de pământ care revenea unui țăran de prelucrat.

³⁵ Idem, Fond Sfat Popular Raional Botoșani, secția organizatorică, Ds. 1/1960, f. 13.

³⁶ Stelian Tănăse, *Eliță și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej, 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 165.

³⁷ *Lege privind înființarea și funcționarea Consiliului Superior al Agriculturii*, în *Buletinul Oficial*, 11, 12, 30 martie 1962.

³⁸ A. N. I. C., Fond U.N.C.A.P., Ds. 288, 546, 23, 545.

³⁹ *Dezvoltarea...*, p. 363.

⁴⁰ *Ibidem*.

În ciuda eforturilor, dotarea tehnică a agriculturii românești era deficitară comparativ cu nevoile sale. Conform datelor oficiale din 1961, unui tractor îi era repartizată o suprafață de prelucrare de 190 de hectare⁴¹. Comparativ cu celelalte state comuniste, România se situa din acest punct de vedere pe ultimul loc, unui tractor în Uniunea Sovietică revenindu-i de prelucrat 135 ha iar în Cehoslovacia 79 ha. Planurile autorităților de la București vizau eliminarea acestui decalaj prin lansarea unor investiții semnificative în domeniu. Se propunea creșterea numărului tractoarelor destinate agriculturii de la 42.537 în 1960 la 110.000 în 1965. Același trend se înregistra și la alte produse destinate mecanizării agriculturii, dorindu-se creșterea numărului de tractoare de 15 CP de la 62.649 la 154.000, de semănători mecanice de la 34.650 la 71.700, de cultivateure mecanice de la 20.600 la 54.700, de combine pentru recoltarea de păioase de la 17.360 la 44.280 și de combine pentru recoltarea porumbului de la 1.700 la 13.400⁴².

În 1962 au fost livrate de industrie un număr de mașini agricole de cinci ori mai mare în comparație cu 1959. În 1963 în agricultură se aflau, potrivit datelor oficiale, 65.000 de tractoare, 61.000 de semănători și 32.000 de combine⁴³. Cu toate eforturile depuse, baza materială a S.M.A.-urilor rămânea precară. Cauza principală consta în risipa realizată de acestea, care nu se îngrijeau de întreținerea regulată a mașinilor, multe dintre ele fiind depozitate în locații improprii. Starea de uzură și risipa de carburanți a fost pusă pe seama lucrărilor executate în alte locații. În timp, aproximativ jumătate din inventarul tehnic a devenit inoperabil. Spre exemplu, în 1966 multe S.M.A.-uri beneficiau doar de jumătate din numărul de utilaje necesare, fiind deficiente combinele, tractoarele și autocamioanele⁴⁴. Datorită acestei situații, România continua să se situeze pe ultimele locuri privind gradul de mecanizare al agriculturii în comparație cu Polonia, R.D.G. sau Cehoslovacia, unui tractor revenindu-i o suprafață medie de prelucrare de 150 hectare în 1963⁴⁵. Aceasta era de trei ori mai mare comparativ cu celelalte state ale C.A.E.R. cu excepția Bulgariei și Albaniei. Situația mecanizării în agricultura românească era deficitară și datorită nivelului tehnic scăzut al utilajelor românești în comparație cu cele din țările dezvoltate, constituind un decalaj important de recuperat⁴⁶. Pe lângă eforturile depuse de stat în privința mecanizării, acesta a încurajat folosirea îngrășămintelor chimice, a erbicidelor și pesticidelor. Pentru a determina creșterea producției agricole au fost înființate centre de cercetare agricolă, urmărindu-se obținerea de noi soiuri de plante, hibridi precum și crearea de noi îngrășăminte⁴⁷.

Formele socialiste de organizare a agriculturii se confruntau și cu alte probleme în afara celor prezentate. În urma unei analize din 1962, se recunoștea la nivelul de decizie al partidului că lipseau specialiștii necesari pentru realizarea performanțelor economice și calitative în agricultură. Din cei 15.730 ingineri agronomi necesari la nivel național, numai 7.403 se aflau în producție, marea lor majoritate locuind la orașe. În multe unități agricole, unele mari cum era de exemplu G.A.S. Stupini, cu o suprafață de 50 de hectare, nu se afla nici un specialist cu studii superioare. Aceeași situație se regăsea și în rândul medicilor veterinari, un specialist fiind arondat la 4-5 unități de producție⁴⁸. Pentru soluționarea dificultăților se propunea detașarea de personal din Consiliul Superior al Agriculturii, Ministerul Agriculturii, Consiliile Agricole Regionale, Comitetele Agricole Raionale, unitățile de cercetare științifică și învățământul agricol. Persoanelor aflate în această situație li se menținea salariul postului de unde proveneau, la care se adăuga un spor de distanță de 10-20%, prime pentru depășirea planului și asigurarea locuinței în localitățile de detașare.

Deficiențele de organizare ale unităților agricole atrăgeau pierderi destul de mari. În timpul dezbaterii bugetului pe anul 1965, se recunoștea că pierderile gospodăriilor agricole de stat pe 1964 erau de 300 milioane lei, comparativ cu planul propus prevăzând un beneficiu de 60 milioane lei⁴⁹. Situația nu urma a se îmbunătăți, planul de stat pe 1965 prevăzând în domeniul agricol pierderi de aproximativ 320 milioane lei, principala sursă constituind-o sectorul zootehnic. Nici în domeniul

⁴¹ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie, Ds. 60/1961, f. 51; Ghiță Ionescu, *Communism in Rumania 1944-1962*, Oxford University Press, London, 1964., p. 366.

⁴² *Ibidem*, Ds. 5/1960, f. 30.

⁴³ *Dezvoltarea...*, p. 130.

⁴⁴ S. J.A.N. Botoșani, Fond Sfat Popular Raional Botoșani, secția agricolă, Ds. 1/1966, f. 59.

⁴⁵ *Dezvoltarea...*, p. 130.

⁴⁶ Oprea Parpală, *Economii și politici agrare în lume*, Editura Politică, București, 1982, p. 249.

⁴⁷ Irimia Staicu, *Centrele de cercetare agricole. Sprijin multilateral al producției agricole*, în *Viața Economică*, 4, 38 (62), 23 septembrie 1966.

⁴⁸ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie, Ds. 10/1962, f. 47-49.

⁴⁹ *Ibidem*, Ds. 78/1964, f. 10.

producției de cereale nu se înregistrau creșteri semnificative, producția stagnând în jurul indicilor din 1959. Comparativ cu celelalte state socialiste, ținând cont de suprafața agricolă a țării și de resursele disponibile, producția era mult inferioară.

Un tablou mai coincis asupra realităților agriculturii românești de după definitivarea colectivizării a fost prezentat în informarea expusă Comitetului Central la 24 aprilie 1965. Se recunoștea că producția de grâu nu atinsese nici pe departe nivelurile propuse, 1.825 de G.A.C.-uri din 4.712 realizând producții sub 1.000 kg la hectar. Majoritatea lor se situau în Iași, Galați, Maramureș și Crișana⁵⁰. Faptul se datora calității scăzute a lucrărilor efectuate de S.M.A., multe dintre ele neexecutate la timp. O altă perspectivă a acestui tablou era dată de situația financiar contabilă dezastruoasă a unităților agricole, 2.798 G.A.C. având datorii restante în valoare de 994,6 milioane lei. Dintre acestea 177 aveau datorii de peste 1 milion lei, 517 cuprinse între 501 mii și un milion, 897 între 201 și 500 mii, 772 între 51 mii și 200 mii și 435 cu datorii de până la 50 mii⁵¹. Unitățile cu cele mai mari datorii erau localizate în regiunile Maramureș, Argeș, Cluj și Brașov. Cauzele nerealizărilor constau în greșelile de planificare, ritmurile de creștere nefiind corelate cu realitățile existente pe teren. Menținerea impunerii unor indici mult prea mari comparativ cu posibilitățile reale ale cooperativelor de producție au determinat, conform unei analize din 1966, pierderile prezentate mai sus. Pentru evitarea lor se propunea îmbunătățirea aprovizionării cu îngrășăminte chimice și mașini a unităților agricole⁵².

Măsurile privind diminuarea pierderilor adoptate în 1967 prevedeau organizarea cooperativelor agricole în trusturi teritoriale sau ferme cu suprafețe mai mari, ele ocupând 16,8% din suprafața agricolă a țării. Ele beneficiau de spații speciale de depozitare a cerealelor și furajelor necesare și de creșterea parcului de mașini. De asemenea, se urmărea racordarea lor la surse de apă și construirea unor drumuri de acces, cât și aducerea de specialiști cu studii superioare⁵³. Planificatorii trebuiau să ia în considerare și refacerea sistemelor de irigații și desecări, prin suplimentarea investițiilor precum și stabilirea unor raporturi de preț între parteneri care să asigure rentabilitatea activităților agricole. Întreprinderea agricolă de stat era compusă din mai multe ferme, fiind unitate coordonatoare a procesului de producție și activității financiare, deservindu-le pe acestea cu mijloace tehnice necesare. Trusturile regionale ale întreprinderilor agricole erau subordonate direct departamentului special creat în cadrul Consiliului Superior al Agriculturii, cu funcționari în fiecare regiune. În urma reorganizării rezultau 1.400 de ferme de cultură de câmp, 600 ferme hortiviticole, 900 ferme de producție animală specializate pe specii și categorii de animale și 500 de ferme mixte.

Concomitent, s-a urmărit și dezvoltarea zootehniei. Prima măsură adoptată de stat privind extinderea acestui domeniu a constat în creșterea numărului de animale, datorită necesităților tot mai mari cauzate de dezvoltarea orașelor. Imediat după încheierea colectivizării, G.A.C.-urile au fost încurajate în dezvoltarea ramurii zootehnice, beneficiind de scutirea sau anularea taxelor de pășunat⁵⁴. Însă autoritățile au impus un număr ridicat de animale drept țintă de plan pe termen scurt, determinând ca majoritatea G.A.C.-urilor să dețină un efectiv aflat undeva la mijlocul cifrelor propuse⁵⁵. Numărul redus de animale era consecința lipsurilor înregistrate la nivelul local al agriculturii. Cooperativele nu aveau un număr suficient de medici veterinari care să acopere necesitățile. Cum un medic veterinar răspundea de mai multe cooperative, apăreau frecvent boli epizotice în fermele zootehnice⁵⁶ care nu dispuneau, în majoritatea cazurilor, de apă potabilă. În consecință, se înregistra o rată ridicată a mortalității la toate categoriile de animale. Statisticile oficiale arătau că din efectivul de ovine 7,4% decedaseră în 1963 și 5,2% în 1964. Situația era mai gravă în ceea ce privea efectivul de păsări, 41% fiind decedate în 1963 și 33,6% în 1964⁵⁷. O altă explicație descoperită de controalele efectuate în teritoriu consta în acoperirea furturilor de animale de angajați prin includerea lor în statisticile trimise la centru. Desigur, furturile nu justificau procentul de mortalitate, dar reprezentau în unele cazuri un factor semnificativ al lor.

⁵⁰ *Ibidem*, Ds. 72/1965, f. 11.

⁵¹ *Ibidem*, f. 18.

⁵² *Ibidem*, Ds. 16/1966, f. 21.

⁵³ *Ibidem*, Ds. 21/1967, ff. 21-22.

⁵⁴ Arhivele Naționale Botoșani, Fond Sfat Popular Raional Botoșani, secția agricolă, Ds. 1/1963, f. 65.

⁵⁵ *Ibidem*, Ds. 12/1963, f. 54.

⁵⁶ *Ibidem*, Ds. 1/1964, f. 160.

⁵⁷ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie, Ds. 72/1965, f. 53.

Dificultăților legate de mortalitatea animalelor li se adăugau și problema plantelor furajere. Proiectele de plan prevedeau suprafețe reduse destinate acestora determinând un deficit de hrană pentru fermele zootehnice pe timp de iarnă. În plus, existau situații când exporturile românești de carne nu erau acceptate din cauza lipsei documentelor sanitar-veterinare⁵⁸. În ciuda existenței acestor probleme, s-a dezvoltat o industrie ușoară care prelucra materia primă provenită din zootehnie, în special pieile de animale. Noul context economic a determinat, în cele din urmă, mărirea efectivului de bovine, porcine, ovine și păsări, evoluția cea mai semnificativă având-o numărul de porcine, care a crescut de două ori în 1961 comparativ cu 1951.

Efectivul de animale din zootehnie, conform datelor oficiale⁵⁹:

ANIMALE	1938	1948	1951	1961	1962
Bovine	3.653	4.183	4.502	4.530	4.707
Porcine	2.761	1.519	2.197	4.300	4.665
Ovine	10.087	10.634	10.222	11.500	12.285
Păsări	27.325	15.263	17.610	38.000	44.692

Trendul s-a menținut și după 1962, numărul de animale din fermele zootehnice cunoscând o creștere continuă. Astfel, la începutul anului 1967, conform statisticilor oficiale, erau înregistrate 512 mii taurine, din care 232,4 mii vaci și junci, 1.265, 5 mii porcine, 1.524,5 mii ovine și peste 4.360 mii păsări⁶⁰. Totuși, se mențineau o serie de lipsuri, o parte din locațiile de cazare și furajare a animalelor neasigurând condițiile optime realizării unor producții conforme indicilor de plan.

Pentru mărirea rentabilității în agricultură și o mai bună coordonare a acesteia cu industria, s-a propus un program constând, în principal, în gruparea zonală a culturilor și organizarea de ferme intercooperatiste specializate pe creșterea și îngrășarea animalelor, în legumicultură, pomicultură sau viticultură. Zonarea culturilor urma să se realizeze în jurul centrelor de prelucrare industriale formate din unități de valorificare a cărnii, a legumelor și a fructelor. Existau și unele impedimente în aplicarea planului. Spre exemplu, unele plante tehnice, necesitând o forță de muncă suplimentară, erau respinse de conducerea C.A.P.-urilor, datorită prețului scăzut de valorificare. Se propunea creșterea prețului de achiziție din partea statului la plantele tehnice și aprovizionarea cooperativelor agricole cu sămânță de calitate subvenționată de stat, pentru a încuraja agricultorii să cultive aceste plante⁶¹.

O altă problemă cu care se confrunta agricultura românească era producția scăzută înregistrată în perioada 1967-1968. Principala cauză a diminuării producției agricole a fost seceta prelungită, determinând obținerea unor recolte mai mici. O altă cauză a declinului producției era existența unor cooperative colective din zonele de deal cu producții mici datorate eficienței reduse. În vederea creșterii acesteia se propunea introducerea unor soiuri de plante cu ajutorul cărora să se obțină producții mari cu cheltuieli reduse⁶². O altă problemă era modul în care erau folosite mașinile agricole, deoarece multe dintre ele aveau nevoie de întrețineri tehnice costisitoare. De aceea, privitor la utilizarea parcului de mașini existent în agricultură se propunea o gestionare mai atentă a acestuia, pentru a se reduce cheltuielile de întreținere. În relațiile economice dintre cooperativele colective și societățile de mecanizare (S.M.A.), era criticat modul în care se făceau plățile dintre ele, dezavantajându-le pe primele. Banca plătea S.M.A.-urilor sume de bani trecute în contul întreprinderilor de valorificare a cerealelor, care urmau să încaseze datoria respectivă de la C.A.P.-uri. Întreprinderile de mecanizare primeau drepturile financiare indiferent de calitatea muncii prestate, în timp ce întreprinderile de valorificare se alegeau cu datorii în cazul în care cooperativele nu puteau plăti restanțele.

Pentru creșterea nivelului de cointeresare al țăranului, se introducea venitul minim global echivalent cu 300 lei. În cazul în care cooperativa de producție își realiza sau depășea planul, țăranii primeau și alte venituri, completându-l pe cel mediu. Prin implementarea noului sistem de remunerare

⁵⁸ Arhivele Naționale Botoșani, Fond Sfânt Popolar Raional Botoșani, secția agricolă, Ds. 1/1964, f. 151.

⁵⁹ *Dezvoltarea...*, p. 120.

⁶⁰ A.N.I.C., Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie, Ds. 21/1967, f. 13.

⁶¹ Idem, Fond Miron Constantinescu, Ds. 24/1970, ff. 13-15.

⁶² *Ibidem*, ff. 19-20.

se dorea să se înregistreze o creștere a calității muncii prestate de țăran în sensul sporirii producției⁶³. Autoritățile sperau că prin introducerea noului sistem de remunerare țăranul să fie interesat în creșterea productivității muncii sale, el participând la toate muncile de sezon necesare. Însă de aceste prevederi nu beneficiau toți țăranii, ci numai cei care erau angajați pe întreaga durată a anului. Numărul lor era destul de mic, deoarece puține cooperative aveau, în aceea perioadă, activități productive pe timpul iernii în sectorul zootehnic. În consecință, marea parte a țăranilor primea numai o parte a venitului global provenind din munca depusă în lunile de producție agricolă.

Chiar dacă autoritățile au făcut investiții importante în agricultură, nivelul de dezvoltare a rămas modest. Colectivizarea a fost un succes din punct de vedere administrativ și politic, care nu a făcut decât să agraveze problema economică, întrucât formele colective erau notorii pentru eficiența scăzută în raport cu a celor private⁶⁴. Autoritățile au demonstrat că, în ciuda dificultăților, au putut să se impună în mediul rural, refractar ideilor socialiste. Încheierea colectivizării a însemnat pentru comuniști obținerea unei legitimități care să le permită continuarea guvernării. De asemenea, colectivizarea a constituit o reușită ideologică, fiind una din componentele principale ale instaurării socialismului în statele est-europene și recunoașterii sale de Uniunea Sovietică. Însă consecințele economice au fost negative. Datorită colectivizării, interesul țăranului pentru munca agricolă a scăzut, deoarece el nu mai prelucra proprietatea sa. Agricultură a rămas „câlcâiul lui Ahile” al economiei românești, prin slaba sa productivitate. În multe cazuri cooperativele raportau o suprafață mai mică pentru a reuși realizarea indicatorilor de plan. Acest lucru era posibil deoarece mulți țărani nu au declarat la intrarea în G.A.C. toate suprafețele de pământ deținute. Situația s-a păstrat o perioadă lungă de timp, cooperativele fiind avantajate de această metodă. Toate aceste elemente au determinat menținerea înapoierii agriculturii românești în comparație cu țările industrializate prin lipsa bazei materiale adecvate, suplinită de folosirea extensivă a muncii manuale.

Bibliografie

Arhive

Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.), fondurile:

Fond C.C. al P.C.R., secția Cancelarie (1960- 1967).

Fond C.C. al P.C.R., secția economică (1960).

Fond Miron Conștăntinescu (1970).

Fond U.N.C.A.P.

Arhivele Naționale Botoșani, fondurile:

Fond Sfatul Popular Raional Botoșani, secția organizatorică(1960).

Fond Sfat Popular Raional Botoșani, secția agricolă (1963-1966).

Fond Sfat Popular Raional Dorohoi, secția planificare (1960).

Memorii

Betea, Lavinia, *Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu*, Editura Evenimentul Românesc, București, 1997.

Presă

a) Ziare

Scânteia (1962).

b) Reviste

Arhivele Totalitarismului (1994).

Buletinul Oficial (1957-1962).

Viața Economică (1966).

⁶³ *Ibidem*, f. 9.

⁶⁴ Joseph Rotschild, *Istoria politică a Europei Centrale și de Est după al Doilea Război Mondial. Întoarcerea la diversitate*, Editura Antet, Oradea, 1997, p. 237.

Lucrări consultate

- Anii 1954-1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2000.
- Anii 1961-1972: țările Europei de Est între speranțele reformei și realitatea stagnării*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2001.
- Bălan, Ion, „Procesul de colectivizare în regiunea București 1954-1960”, în *Anii 1954-1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2000.
- Boia, Lucian, *Miturile comunismului românesc*, Editura Nemira, București, 1998.
- Decret pentru lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură, în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste*, în *Buletinul Oficial*, 8, 10, 30 martie 1959.
- Degeratu, Claudiu, Roske, Octavian, *Colectivizarea agriculturii. Modelul sovietic: Drumul belșugului*, în *Arhivele Totalitarismului*, nr. 2,3 / 1994.
- Dezvoltarea economică a României, 1944-1964*, Ed. Academiei R.P.R., București, 1965.
- Dobrincu, Dorin, „Încheierea colectivizării în România. Ultimul asalt împotriva țărănimii”, în *Anii 1961-1972: țările Europei de Est între speranțele reformei și realitatea stagnării*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2001.
- Idem, „Colectivizarea și răscoalele țărănești”, în *Școala Memoriei 2004: Sighet, 5-13 iulie 2004*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2004.
- Gheorghiu-Dej, Gheorghe, „Raport cu privire la încheierea colectivizării și reorganizării conducerii partidului”, în *Scânteia*, 31, 5512, 28 aprilie 1962.
- Ioanițoiu, Cicerone, *Subjugarea țărănimii. Revolta din comuna Vadu Roșca*, în *Anii 1954-1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2000.
- Ionescu, Ghiță, *Communism in Rumania 1944-1962*, Oxford University Press, London, 1964.
- Ionescu-Gură, Nicoleta, *Stalinizarea României. Republica Populară Română: 1948-1950 transformări instituționale*, Editura Bic All, București, 2005.
- Lege privind înființarea și funcționarea Consiliului Superior al Agriculturii*, în *Buletinul Oficial*, 11, 12, 30 martie 1962.
- Oprea, Marius, „Transformarea socialistă a agriculturii”: asaltul final, 1953-1962», în *Țărănimea și puterea: procesul de colectivizare a agriculturii în România: 1949-1962*, editori Dorin Dobrincu, Constantin Iordachi,
- Parpală, Oprea, *Economii și politici agrare în lume*, Editura Politică, București, 1982.
- Rotschild, Joseph, *Istoria politică a Europei Centrale și de Est după al Doilea Război Mondial. Întoarcerea la diversitate*, Editura Antet, Oradea, 1997.
- Staicu, Irimia, „Centrele de cercetare agricole. Sprijin multilateral al producției agricole”, în *Viața Economică*, 4, 38 (62), 23 septembrie 1966.
- Soulet, Jean-Francois *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Surpat, Gheorghe *România în anii socialismului, 1948-1968*, Editura Politică, București 1980.
- Rusu, Viorel, „Aspecte ale colectivizării în Regiunea Maramureș reflectate în documente de partid (1954-1962)”, în *Anii 1954-1960: fluxurile și refluxurile stalinismului*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2000.
- Tănăse, Stelian, *Elită și societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej. 1948-1965*, Editura Humanitas, București, 1998.
- Țărău, Augustin, „Dimensiunile procesului de colectivizare a agriculturii în Crișana”, în *Anii 1961-1972: țările Europei de Est între speranțele reformei și realitatea stagnării*, editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, București, 2001.

AGRICULTURE IN ROMANIA (1958 – 1968)

(Summary)

Despite the huge investment made by the Romanian Communist leaders in the domestic industry, agriculture remains an interesting area for the party leadership. They were convinced that the development of industries dependent on agriculture and her real modernization, seen as an important sector of national economy. Unfortunately, the pattern of development of Romanian agriculture was of Soviet origin, with serious repercussions on sustainable modernization of this area. Romanian leaders have started from the premise of the establishment of large agricultural areas, good idea, but the application was unfortunate elected, peasant property was confiscated.

The first signs of resuming reform in agriculture occurred in early 1956. Then, in a meeting led by Alexandru Moghioros party, attended by Nicolae Ceausescu, Emil Bodnăraş and Iosif Chisinevski discussed reorganizing the Ministry of Agriculture to set up a separate ministry GAS and another of Forestry. On 10 April, the Politburo meeting decided to create a team led by Gheorghe Gheorghiu-Dej material designed to prepare a complete transformation of agriculture. In 1957, agricultural quotas cancellation decision at propaganda aiming at raising the living standards of farmers. Against this background, the Central Committee Plenum of 26 28 November 1958 to officially launch the start of the final phase of collectivization in Romania. Farmers have not accepted voluntarily to surrender their properties, recorded numerous riots. The best known are those of Vadu Rosca and Năneşti, Vrancea County. Repression by the authorities was very hard at one of the peasants ancthe acknowledging that he had a gun hidden in the house. In time, the number of riots had fell, which demonstrate that the communist state imposing its control over the village.

In support of the conclusion of the process of collectivisation, state authorities have campaigned hard in the press time. This propaganda we find in the official newspaper of the Communist time, "Scântea." In any number of the newspaper from the period 1961-1962 are not missing flesh from collectivization, the "progress" in agriculture and raise the living standards of the rural working class. Newspapers abounded with portraits of happy peasants who accepted collectivization.

The rate of collectivization was not the one who indicate official statistics. For example, counties in northern Moldova, Dorohoi and Botosani were collectivized in 1962 not even 20% of the arable land. To oblige the peasants to join the collectivization the unorthodox means have been used. For example, children of the peasants who do not accept the collectivization will be removed from school.

Along with collectivization of the Romanian state has made efforts to modernize the new agriculture of state. According to official data of 1961, a tractor he was assigned to a processing area of 190 hectares. Compared with other communist countries, Romania was in this regard in last place, a tractor being awarded to the Soviet Union manufactured 135 ha and in Czechoslovakia 79 ha. Authorities in Bucharest plans aimed at eliminating this gap by launching a significant investment in the sector. The proposed increase for agricultural tractors from 42,537 in 1960 to 110,000 in 1965. The same trend is recorded and other products for agricultural mechanization, wanting to increase by 15 horsepower tractors from 62,649 to 154,000, for mechanical drills at 34650-71700, the mechanical cultivators from 20600-54700, combine harvesting the straw at 17360-44280 and corn harvesting combines from 1700-13400. Simultaneously, he pursued and livestock development. The first measure adopted by the State on the extension of this area was to increase the number of animals due to the increasing needs caused by urban development. Immediately after the collectivization, GAC's have been encouraged in the development of livestock industry, benefiting from the exemption or cancellation of grazing fees.

Unfortunately, much of the Romanian state efforts kept on the status of intentionally propaganda. Agriculture remains an underdeveloped economic sector, with disastrous long-term effects. Romanian agriculture in the communist era was one of the most least productive among communist states.